Un tezaur cu monede emise de orașele Apollonia și Dyrrhachium din colecția fostului Muzeu al Asociațiunii Astra

Silviu I. PURECE

Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu, Facultatea de Ştiinţe Socio-Umane
Lucian Blaga University of Sibiu, Faculty of Social and Human Sciences
Personal e mail: silviu.purece@ulbsibiu.ro

A HOARD WITH COINS ISSUED BY APOLLONIA AND DYRRHACHIUM FROM THE COLLECTION OF FORMER ASTRA ASSOCIATION'S MUSEUM

In the inventory created to register the archaeological and numismatic artefacts of Astra Association's Museum, document kept in nowadays at Brukenthal National Museum, some hoards were described. One of them contains 16 coins issued by the Adriatic cities: Apollonia and Dyrrhachium, probably, in the first half of the Ist century BC. Despite the problems found in the descriptions list we succeeded to correct them and to determine the exact structure of the hoard. Unfortunately the mentions from the inventory are the only information usable for scientific purpose, all the coins being lost.

Keywords: Apollonia, Dyrrhachium, Astra Association's Museum, Dacia, Dacian hoard.

Inventarul Muzeului Central al Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român "Astra" Sibiu[1] dedicat obiectelor arheologice și numismatice păstrează între paginile sale mențiuni care fac trimitere la o serie de descoperiri izolate sau tezaure provenite din spațiul transilvănean, descoperiri ce trebuie să fie cunoscute și utilizate în cadrul analizelor științifice.

Necesitatea înființării unui muzeu care să ilustreze valorile culturale românești și să contureze identitatea românilor transilvăneni a fost intens dezbătută la sfârșitul secolului al XIX-lea, acest vis fiind împlinit în anul 1905, când la 6/19 august este inaugurat un muzeu istoric și etnografic la Sibiu[2], ale cărui colecții erau alcătuite în special din donații făcute de românii transilvăneni[3]. Actualmente inventarul și patrimoniul rămas din colecția Muzeului Asociațiunii *Astra* sunt adăpostite de Muzeul Național Brukenthal, fiind transferate aici în urma deciziei Ministerului Artelor numărul 14401 din data de 23 mai 1950[4]. Din păcate, o mare parte dintre obiectele intrate în colecția Muzeului Asociațiunii nu au fost înregistrate în acest inventar, multe dintre ele, înregistrate sau nu, fiind pierdute în tumultul evenimentelor din prima jumătate a secolului XX. Dintre tezaurele pierdute face parte și cel pe care îl

vom prezenta în cele ce urmează, analiza noastră fiind posibilă mulțumită informațiile notate în *Inventar*.

Tezaurul este format din 16 monede emise de către orașele Apollonia și Dyrrhachium în secolul I î.Hr. și nu are menționat locul de descoperire, motiv pentru care l-am denumit Transilvania III[5]. Fiecare dintre cele 16 monede a fost descrisă în inventar și deși informația oferită conține numeroase erori de identificare este posibilă determinarea tipologică a pieselor. Erorile apărute în determinare sunt inerente dacă ținem cont de faptul că monedele orașelor Apollonia și Dyrrhachium sunt bătute frecvent descentrat, datorită grabei cu care au fost emise, ceea ce face ca elementele iconografice sau zone ale legendelor să nu fie imprimate și, din acest motiv, să excedeze câmpului monetar. De altfel, efortul depus pentru descrierea pieselor trebuie să fi fost unul considerabil în acest proces fiind cooptat și unul dintre cei mai renumiți numismați români ai vremii: Bucur Mitrea[6]. Implicarea lui Bucur Mitrea în obținerea informațiilor prezente în *Inventar* este menționată la începutul secțiunii dedicate numismaticii: "inventar făcut cu contribuția domnului Mitrea Bucur", ceea ce oferă o garanție în plus că informațiile redate sunt foarte apropiate de realitate.

Monedele orașelor Apollonia și Dyrrhachium au caracteristici iconografice asemănătoare. Pe avers este redată o vacă care își alăptează vițelul orientată spre dreapta, rareori spre stânga și doar în cazul unor emisiuni ale Apolloniei, poziționată în zona centrală a câmpului monetar și un dublu motiv floral[7] sau stelar amplasat într-un chenar, în ultimul caz putând fi derivat din forma unor stele cu opt raze asociate Dioscurilor[8], redat pe revers. Atât aversul cât și reversul poartă legende ce indică în cazul aversului numele magistratului responsabil cu emiterea monedelor și a coordonatorului atelierului monetar în cazul reversului[9]. Numele celui din urmă este distribuit pe trei dintre laturile pătratului, în rare cazuri pe două, pe cea de-a patra fiind marcat printr-o abreviere numele orașului emitent: ΔΥΡ sau ΑΠΟΛ. Coordonatorul atelierului monetar menționat pe revers este asociat cu anumite elemente simbolice ce sunt adăugate iconografiei aversului[10].

În cele ce urmează vom încerca, urmărind succesiunea monedelor din *Inventar*[11], să corectăm informația numismatică și să reconstituim ansamblul tezaurului, urmând ca apoi să facem comentarii cu privire la cronologia acestora. Pentru ilustrarea tipurilor prezentate am folosit monede din tezaure aflate în colecția Muzeului Național Brukenthal și cercetare anterior sau prezente în cataloagele dedicate acestor emisiuni monetare[12].

Lista monedelor:

1. Prima monedă prezentată în inventar are menționate pentru legenda aversului literele ΕΝΩΝ, iar pentru revers ΔΥΡ/ΧΑΡΟ/ΠΙ/ΝΟΥ fiind indicat ca element complementar al iconografiei aversului un vultur. Emisiunea este de tipul:

13

ΞΕΝΩΝ / ΧΑΡΟΠΙΝΟΥ
Avers: ΞΕΝΩΝ
Revers: ΔΥΡ/ΧΑΡΟ/ΠΙ/ΝΟΥ
Meta 2015, V/85; Ceka 1972, 363, drahmă.
Elemente iconografice complementare avers: vultur așezat pe un sceptru în partea superioară a câmpului, iar în dreapta o tolbă.

2. A doua monedă are menționată legenda ΚΤΗΤΟΣ, iar ca element complementar al iconografiei un cap orientat spre dreapta. Pe revers este redată legenda ΔΥΡ/ΦΑ/ΝΙΣ/ΚΟΥ.

14

ΚΤΗΤΟΣ / ΦΑΝΙΣΚΟΥ
Avers: ΚΤΗΤΟΣ
Revers: ΔΥΡ/ΦΑ/ΝΙΣ/ΚΟΥ
Meta 2015, IV/74; Ceka 1972, 282, drahmă.
Elemente iconografice complementare avers: capul zeiței Isis deasupra legendei, iar în dreapta un spic legat de un ciorchine de strugure.

3. Moneda are menționată pe avers legenda ΚΤΗΜΩΝ, este vorba de monetarul ΕΥΚΤΗΜΩΝ, literele ΕΥ nu au fost prezente pe monedă din cauza baterii descentrate specifice emisiunilor dyrrhachiene târzii. Legenda reversului a fost citită corect: ΔΥΡ/ΔΑ/ΜΗ/ΝΟΣ. Cei care au descris moneda au observat spicul de grâu din dreapta, menționând în exergă "un simbol în formă de bust", de fapt fiind un ciorchine de strugure, nesiguranța descrierii datorându-se, probabil, uzurii piesei.

15

ΕΥΚΤΗΜΩΝ / ΔΑΜΗΝΟΣ
Avers: ΕΥ/ΚΤΗΜΩΝ
Revers: ΔΥΡ/ΔΑ/ΜΗ/ΝΟΣ
Meta 2015, IV/70; Ceka 1972, 164, drahmă.
Elemente iconografice complementare avers: Spic de grâu în dreapta, iar sub linia pământului un ciorchine de strugure.

4. Așa cum se menționează în inventar, tipul este identic cu cel al numărului 3. Legenda aversului este citită greșit: ΓΗΝΩΝ fiind confundate literele Τ cu Γ și Μ cu Ν, iar primele două litere, ΕΥ, situate în registru superior, nu au putut fi citite din cauza baterii descentrate. A fost însă observat spicul din dreapta. Legenda reversului nu a putut fi văzută complet: ΔΥΡ/ΔΑ/..../..ΟΣ.

16

ΕΥΚΤΗΜΩΝ / ΔΑΜΗΝΟΣ
Avers: ΕΥ/ΚΤΗΜΩΝ
Revers: ΔΥΡ/ΔΑ/ΜΗ/ΝΟΣ
Meta 2015, IV/70; Ceka 1972, 164, drahmă.
Elemente iconografice complementare avers: Spic de grâu în dreapta, iar sub linia pământului un ciorchine de strugure.

5. Legenda de pe avers a fost citită ΠΕΡΙ/ΓΗΝΗΣ, în loc de ΠΕΡΙ/ΓΕΝΗΣ, fiind văzut spicul de grâu din dreapta dar nefiind detaliat simbolul din exergă, acesta fiind un ciorchine de strugure. Legenda reversului nu a putut fi citită integral: ΔΥΡ/ΔΑ/..../ΝΟΣ.

17

ΠΕΡΙΓΕΝΗΣ / ΔΑΜΗΝΟΣ
Avers: ΠΕΡΙ/ΓΕΝΗΣ
Revers: ΔΥΡ/ΔΑ/ΜΗ/ΝΟΣ
Meta 2015, IV/72; Ceka 1972, 372, drahmă.
Elemente iconografice complementare avers: Spic de grâu în dreapta, iar sub linia pământului un ciorchine de strugure.

6. Legenda aversului este redată ca fiind ΦΙΛΩΤΑΣ, este observată coroana amplasată deasupra legendei. Legenda reversului este dată: ΔΥΡ/ΚΑΛΕΙ/ΤΟΡΙ/ΟΥ, singura problemă este că în locul celor doi Α este de fapt litera Λ.

18

ΦΙΛΩΤΑΣ / ΚΛΕΙΤΟΡΙΟΥ
Avers: ΦΙΛΩΤΑΣ
Revers: ΔΥΡ/ΚΛΕΙ/ΤΟΡΙ/ΟΥ
Meta 2015, IV/53; Ceka 1972, 454, drahmă.
Elemente iconografice complementare avers: Coroană în partea superioară a câmpului, trepied în dreapta, monogramă sub linia solului.

7. Legenda aversului este redată astfel: ΜΗΝΙΣΚΩΣ, litera Η ca și în alte cazuri a fost citită în locul literei Ε. Este observat un singur element iconografic complementar scenei principale: o pasăre amplasată deasupra legendei. Din legenda reversului nu a putut fi citită de cât abrevierea care indică orașul emitent: ΔΥΡ. Considerăm că moneda aparține acestei serii:

19

ΜΕΝΙΣΚΟΣ / ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
Avers: ΜΕΝΙΣΚΩΣ
Revers: ΔΥΡ/ΔΙΟ/ΝΥ/ΣΙΟΥ
Meta 2015, V/86; Ceka 1972, 320, drahmă.
Elemente iconografice complementare avers:
O pasăre în partea superioară a câmpului.

8. Legenda aversului este citită: ΕΝΟΚΛΗΣ, litera Ξ, de la începutul numelui, este confundată cu E, iar litera Λ este citită Δ. Legenda reversului este redată astfel: ΑΠΟΛ/ΧΑΙ/ΡΗ/ΝΟΣ. Singura problemă este la citirea abrevierii care indică orașul emitent Apollonia: în loc de Λ la final este redat un Α. Moneda aparține acestei serii:

20

ΞΕΝΟΚΛΗΣ / ΧΑΙΡΗΝΟΣ
Avers: ΞΕΝΟΚΛΗΣ
Revers: ΑΠΟΛ/ΧΑΙ/ΡΗ/ΝΟΣ
Picard, Gjongecaj 2000, 71; Ceka 1972, 91, drahmă.

9. Legendele sunt citite corect:

21

ΝΙΚΗΝ / ΑΥΤΟΒΟΥΛΟΥ
Avers: ΝΙΚΗΝ
Revers: ΑΠΟΛ/ΑΥΤΟ/ΒΟΥ/ΛΟΥ
Picard, Gjongecaj 2000, 73; Ceka 1972, 88, drahmă.

10. Legenda aversului este citită corect, fiind observată lipsa, datorită baterii descentrate, a literei Α. Legenda reversului nu este redată complet dar permite identificarea numelui de pe revers: ΑΠΟΛ/.../.../Δ...Υ, litera Λ din ΑΠΟΛ este din nou înlocuită cu Α.

22

ΑΓΙΑΣ / ΕΠΙΚΑΔΟΥ
Avers: [Α]ΓΙΑΣ
Revers: ΑΠΟΛ/ΕΠΙ/ΚΑ/ΔΟΥ
Picard, Gjongecaj 2000, 69; Ceka 1972, 3, drahmă.

11. Legenda aversului este redată astfel: ΜΕΝΙΣΚΟ[Σ], iar legenda reversului este redată incomplet [ΔΥΡ]ΧΙ[Π/ ΠΟΥ/... Pe avers a fost observat un simbol în exergă, fără a putea fi identificat. Acest simbol, situat sub linia pământului, este specific seriei de emisiuni ΜΕΝΙΣΚΟΣ / ΑΡΧΙΠΠΠΟΥ și este o cârmă.

23

ΜΕΝΙΣΚΟΣ / ΑΡΧΙΠΠΠΟΥ
Avers: ΜΕΝΙΣΚΟΣ
Revers: ΔΥΡ/ΑΡ/ΧΙΠ/ΠΟΥ
Meta 2015, V/86; Ceka 1972, 318, drahmă.
Elemente iconografice complementare avers: Cârmă amplasată sub linia solului.

12. Legenda aversului redată este [Ξ]ΕΝΩΝ, fiind menționat un vultur pe avers. Legenda reversului este ambiguă, nefiind lizibilă pentru cel care a înregistrat datele, fiind menționată litera Λ și începutul abrevierii orașului ΔΥ[Ρ]. Pe monedele emise de ΞΕΝΩΝ vulturul apare în două cazuri pe avers: când avem numele

magistratului ΑΓΑΘΙΩΝΟΣ, dar atunci este prezentă în exergă o cârmă, ceea ce nu este menționat în descrierea din registru, sau când este redat numele magistratului ΠΥΡΒΑ. Foarte probabil să avem de-a face cu ultima variantă, litera A fiind confundată cu litera Λ.

24

ΞΕΝΩΝ / ΠΥΡΒΑ
Avers: [Ξ]ΕΝΩΝ
Revers: ΔΥΡ/[Π]ΥΡ/ΒΑ
Meta 2015, V/85; Ceka 1972, 360, drahmă.
Elemente iconografice complementare avers: Vultur în câmpul superior. Elemente iconografice complementare revers: Măciucă în partea stângă a câmnpului.

13. Legenda aversului indicată este ΑΡΙΣΤΩ[Ν], iar pentru revers este redat doar un fragment din legendă: .../ΔΑ/ΜΗ/...

25

ΑΡΙΣΤΩΝ / ΔΑΜΗΝΟΣ
Avers: ΑΡΙΣΤΩΝ
Revers: ΔΥΡ/ΔΑ/ΜΗ/ΝΟΣ
Meta 2015, IV/82; Ceka 1972, 94, drahmă.
Elemente iconografice complementare avers: Spic de grâu în dreapta, iar sub linia solului ciorchine de strugure.

14. Legenda aversului menționată este ΜΕΝΙΣΚΟΣ, pe revers fiind observate literele Λ, Ω și Τ. Autorul descrierii precizează că pe avers apare o făclie și un câine, elemente iconografice specifice perechii de magistrați:

26

ΜΕΝΙΣΚΟΣ / ΦΙΛΩΤΑ
Avers: ΜΕΝΙΣΚΟΣ
Revers: ΔΥΡ/ΦΙ/ΛΩ/ΤΑ
Meta 2015, V/86; Ceka 1972, 331, drahmă.
Elemente iconografice complementare avers: Torță în dreapta și un câine care aleargă situat sub linia solului.

15. Legenda aversului este menționată aproape corect doar litera N fiind confundată cu un V, iar pe revers nu a putut fi citită abrevierea orașului, în cazul nostru este cea a Apolloniei.

27

ΝΙΚΑΝΔΡΟΣ / ΑΝΔΡΙΣΚΟΥ
Avers: ΝΙΚΑΝΔΡΟΣ
Revers: ΑΠΟΛ/ΑΝ/ΔΡΙΣ/ΚΟΥ
Picard, Gjongecaj 2000, 70; Ceka 1972, 83, drahmă.

16. Legenda aversului este scrisă în registru: ΝΕΝΙΣΚΟΣ, litera M, de la începutul numelui magistratului, fiind confundată cu N, iar din cea a reversului au fost văzute doar literele ΑΡ/ΧΙ[].

28

ΜΕΝΙΣΚΟΣ / ΑΡΧΙΠΠΟΥ
Avers: ΜΕΝΙΣΚΟΣ
Revers: ΔΥΡ/ΑΡ/ΧΙ[]/[]ΟΥ
Meta 2015, V/86; Ceka 1972, 318, drahmă.
Elemente iconografice complementare avers: Cârmă situată sub linia solului

Pornind de la observațiile făcute putem concluziona că din totatlul de 16 monede, 4 au fost emise la Apollonia și 12 la Dyrrhachium.

Monede emise de Apollonia

ΑΓΙΑΣ	ΕΠΙΚΑΔΟΥ	Picard, Gjongecaj 2000, 69	1
ΝΙΚΑΝΔΡΟΣ	ΑΝΔΡΙΣΚΟΥ	Picard, Gjongecaj 2000, 70	1
ΞΕΝΟΚΛΗΣ	ΧΑΙΡΗΝΟΣ	Picard, Gjongecaj 2000, 71	1
ΝΙΚΗΝ	ΑΥΤΟΒΟΥΛΟΥ	Picard, Gjongecaj 2000, 73	1
Total			4

Monede emise de Dyrrhachium

ΦΙΛΩΤΑΣ	ΚΛΕΙΤΟΡΙΟΥ	Meta 2015, IV/53	1
ΕΥΚΤΗΜΩΝ	ΔΑΜΗΝΟΣ	Meta 2015, IV/70	2
ΠΕΡΙΓΕΝΗΣ	ΔΑΜΗΝΟΣ	Meta 2015, IV/72	1
ΚΤΗΤΟΣ	ΦΑΝΙΣΚΟΥ	Meta 2015, IV/74	1
ΑΡΙΣΤΩΝ	ΔΑΜΗΝΟΣ	Meta 2015, IV/82	1
ΞΕΝΩΝ	ΠΥΡΒΑ	Meta 2015, V/85	1
ΞΕΝΩΝ	ΧΑΡΟΠΙΝΟΥ	Meta 2015, V/85	1
ΜΕΝΙΣΚΟΣ	ΑΡΧΙΠΠΟΥ	Meta 2015, V/86	2
ΜΕΝΙΣΚΟΣ	ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ	Meta 2015, V/86	1
ΜΕΝΙΣΚΟΣ	ΦΙΛΩΤΑ	Meta 2015, V/86	1
Total			12

În tezaure emisiunile celor două orașe se asociază frecvent, comunitățile nord-balcanice nefăcând probabil diferența între emisiunile celor două orașe datorită greutăților, dimensiunilor și caracteristicilor iconografice asemănătoare. Emisiunile apolloniene sunt târzii, aparținând ultimei serii încadrate cronologic între 80/70-48 î. Hr.[29]. În cazul monedelor dyrrhachiene jumătate sunt încadrate în faza a-IV a, poziționată cronologic între 120-80/70 î. Hr., în timp ce alte 6 aparțin fazei a V-a, ultima fază de emitere a acestor drahme, încadrată cronologic între 80/70-66/55 î. Hr. Emisiunile din faza a IV-a prezente în tezaur par a fi cronologic încadrate către finalul acesteia[30], posibil la începutul secolului I î. Hr. Structura tezaurului corespunde modelului standard specific zonei transilvănene, cu foarte multe emisiuni amplasate cronologic finalul perioadei de emitere a acestor drahme[31]. Este foarte posibil ca ascunderea tezaurului să fi fost legată de amplul orizont de tezaurizare ce se manifestă în Transilvania datorită evenimentelor care au dus la scindarea formațiunii politice create de către Burebista[32].

Note:

1. Vezi planșa 2.
2. Pamfil Matei, „Momente ale unui proiect de valoare națională: Muzeul Asociațiunii", *Transilvania*, nr. 7-8 (2005): 19.
3. Ibid., 18.
4. Ibid., 19.
5. Am denumit tezaurul Transilvania III pentru că alte două tezaure, provenind din colecția Muzeului Național Brukenthal, cu loc de descoperire necunoscut, Transilvania I și II, au fost publicate anterior. Silviu I. Purece, Claudiu Munteanu, „Două fragmente de tezaure cu drahme de Apollonia și Dyrrhachium din colecția Muzeului Național Brukenthal", *Pontica*, nr. 50 (2017): 566; Silviu I. Purece, Claudiu Munteanu, „Un tezaur conţinând drahme emise de Dyrrhachium şi Apollonia din colecţia Muzeului Naţional Brukenthal (Transilvania II)", *Studia Universitatis Cibiniensis. Series Historica*, XVI (2019): 49.
6. Octavian Iliescu, „Bucur Mitrea", *Commission Internationale de Numismatique. Compte rendu*, 43 (1996): 39-40.
7. Albana Meta, *Le monnayage en argent de Dyrrachion (375-60/55 av. J.-C.)* (Atena: École Française d'Athènes, 2015), 114.
8. Gyula Petrányi, „Which name represents the eponymous magistrate on the drachms of Apollonia and Dyrrhachium?", *Numizmatikai Közlöny*, 106-107 (2007-2008): 75-82. Au fost exprimate și alte păreri cu privire la simbolistica elementelor iconografice ale reversului. Meta, *Le monnayage*, 114.
9. Meta, *Le monnayage*, 206-207; au fost exprimate și alte păreri: Petrányi, „Which Name", 75-82; Gyula Petrányi, „Cow-calf type Greek-Illyrian drachms from Apollonia and Dyrrhachium: Chronological questions", *Abgadiyat*, nr.5 (2010): 28-32, 29; Olivier Picard, Shpresa Gjongecaj, „Le monnayage d'Apollonia à la vache allaitant", *Revue Numismatique*, nr. 155 (2000): 137–160, 149.
10. Meta, *Le monnayage*, 206.
11. Vezi planșele 1 și 2.
12. Pentru a putea a ușura comparația dintre descriere și ilustrație, fotografiile au fost mărite față de dimensiunile inițiale ale monedelor.

13. Silviu I. Purece, Gheorghe Natea, Vasile Palaghie și Sabin A. Luca, „The Hoard with Roman Republican and Dyrrhachian Coins from Miercurea Sibiului IV – Highway", *Coinage and Commerce in Southeast Europe*, VI, (2014): 8-47.
14. Meta, *Le monnayage*, pl. LXV, D 25-R39.
15. Ibid., pl. LXI, D12-R14.
16. Ibid., pl. LXI, D12-R14.
17. Ibid., pl. LXI, D2-R4.
18. Ibid., pl. LIV, D42-R49.
19. Purece et alii, „The Hoard", nr. 26.
20. Purece, Munteanu, „Un tezaur", 75.
21. Ibid., 75.
22. Ibid., 75.
23. Ibid., 73.
24. Ibid., 72.
25. Meta, *Le monnayage*, pl. LXVII, D2-R7.
26. Purece, Munteanu, „Un tezaur", 73.
27. Ibid., 75.
28. Ibid., 73.
29. Petrányi, *Relative Chronology*, 7; Picard, Gjongecaj, *Le monnayage*, 156.
30. Petrányi *Relative Chronology*, 11.
31. Niculae Conovici, „Aspecte ale circulaţiei drahmelor din Dyrrhachium şi Apollonia în Peninsula Balcanică şi în Dacia", *BSNR*, nr. 77-79 (1983-1985): 69-88, p. 75.
32. Purece et alii, „The Hoard", p. 10.

Bibliography:

Conovici, Niculae. "Aspecte ale circulaţiei drahmelor din Dyrrhachium şi Apollonia în Peninsula Balcanică şi în Dacia" [Aspects of the Circulation oh Drachms from Dyrrhachium and Apollonia in the Baltic Peninsula and in Dacia]. *BSNR* no. 77-79 (1983-1985): 69-88.

Gyula Petrányi. "Cow-calf Type Greek-Illyrian Drachms from Apollonia and Dyrrhachium: Chronological Questions." *Abgadiyat*, no. 5 (2010): 28-32.

Gyula Petrányi. "Gardens of Alkinoos facts or Fiction? On the Reverse Pattern of the Silver Coins from Corcyra, Apollonia and Dyrrhachium." *The Celtor*, no. 4 (1998): 22-24.

Gyula Petrányi. "Which name represents the eponymous magistrate on the drachms of Apollonia and Dyrrhachium?." *Numizmatikai Közlöny*, no. 106-107 (2007-2008): 75-82.

Iliescu, Octavian. "Bucur Mitrea." *Commission Internationale de Numismatique. Compte rendu*, no. 43 (1996): 39-40.

Matei, Pamfil. "Momente ale unui proiect de valoare naţională: Muzeul Asociaţiunii." *Transilvania*, no. 7-8 (2005): 18-19.

Meta, Albana. *Le monnayage en argent de Dyrrachion (375-60/55 av. J.-C.)*. Athens: École Française d'Athènes, 2015.

Petrányi, Gyula. "Relative Chronology Of The Drachms of Apollonia and Dyrrhachium in the Final Period Minting." *Numizmatikai Közlöny*, no. 94-95 (1995-1996): 3-16.

Picard, Olivier and Shpresa Gjongecaj, "Le monnayage d'Apollonia à la vache allaitant." *Revue Numismatique*, no. 155 (2000): 137–160.

Purece, Silviu I. and Claudiu Munteanu. "Două fragmente de tezaure cu drahme de Apollonia şi Dyrrhachium din colecţia Muzeului Naţional Brukenthal" [Two Drachms Thesaurus Fragments of Apollonia and Dyrrhachium in the Brukenthal National Museum Collection]. *Pontica*, no. 50 (2017): 563-572.

Purece, Silviu I. and Claudiu Munteanu. "Un tezaur conţinând drahme emise de Dyrrhachium şi Apollonia din colecţia Muzeului Naţional Brukenthal (Transilvania II)." [A Thesaurus Containing Drachms Coined by Dyrrhachium and Apollonia from the Collection of the Brukenthal Museum]. *Studia Universitatis Cibiniensis. Series Historica*, no. XVI (2019): 49 – 75.

Purece, Silviu I., Gheorghe Natea, Vasile Palaghie, and Sabin A. Luca. "The Hoard with Roman Republican and Dyrrhachian Coins from Miercurea Sibiului IV – Highway." *Coinage and Commerce in Southeast Europe*, no. VI (2014): 8-47.